НОВА ХАТА

Ч. 10.

„НОВА ХАТА“

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПЛЕКАННЯ ДОМАШНЬОЇ КУЛЬТУРИ.

Виходить раз у місяць.

Річник X. Число 10. 1. жовтня 1934.

ЗМІСТ Ч. 10.

ІЛЮСТРАЦІЇ:

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
ЛЬВІВ. РИНОК 39. І. п.

Телефон: 85-83 Число конта П.К.О. 405361

Річна передплата	16.00 зол.
Піврічна передплата	8.50 „
Чвертьрічна передплата	4.50 „

Ціна поодинокого числа: 1.50 зол., подвійного 2.50 зол.

Річна передплата в Америці й Канаді .... 3 дол.
Річна передплата в Чехословаччині .... 60 Кч.
В Румунії: річна передплата 400 леїв, піврічна 210 леїв, чвертьрічна 120 леїв, поодиноке число 40 леїв.

З Америки й Канади приймає передплату за часопис: Заступництво „Nowa Chata“, Philadelphia Pa, 1134 Atwood Road.

В Румунії приймають передплату за „Нову Хату“: Dmytro Herodot, Bucarest IV. str. Delea Veche 45. Книгарня Юрій Гливка і Спілка, Чернівці, ул. Петровича 4.

Пренумерата є платна з гори; післяплатникам числиться передплату так, якби була плачена квартально. Хто не повідомить адміністрації письмено про те, що не бажає вже передплачувати, числиться далі передплатником. Зворот числа поштою ще не є виповідженням пренумерати.

Реклямації треба вносити за посередництвом місцевого поштового уряду, коли число не наспіло до 10-го кожного місяця на місце призначення. Реклямацій надісланих прямо, або в пізнішому речинці Адміністрація не бере під розвагу.

НОВА ХАТА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПЛЕКАННЯ ДОМАШНЬОЇ КУЛЬТУРИ

РІК X. ЖОВТЕНЬ 1934 Ч. 10.

ВИЙДУ В САД...

Вийду в сад осінній, десь тихенько сяду,
надивлюсь до-схочу на багацтво барв...

Пурпуром взялося листа винограду,
в золото, багрянці хтось дерева вбрав.
Нанизав на віти дороге намисто,
по стежках розкидав сяйні дукачі,
вистелив шовками небо променисте,
щоб раділа Осінь, садом ідучи.

Щоб раділа Осінь, не була сумною,
від журби тяжкої не ронила сліз —
хтось, мені незнаний, щедрою рукою
скарби в сад позносив — і розсипав скрізь...

Ірина Наріжна.

З мого вікна... Світлила Галя Левицька.

Входимо в десятиліття!

Вислід нашої праці вам уже відомий хоч ви може й несвідомо сприймаєте його

Наприклад:

зрозуміння нашого народнього мистецтва і його поодиноких галузей:
- килима
- вишивки
- деревної різьби
- кераміки

примінення цього всього в нашій хаті
розгляд практичних питань нашого сіль. і міського господарства
- жіночого спорту та гігієни
- проблєм модерного фемінізму
- участи жінки в усіх галузях нашого громадського життя

Ось головні завдання, наших десять літ, що помогли створити в нас новий тип жінки-громадянки, свідомої своїх обовязків у творенні рідної культури.

Але за тих десять літ ми вдячні й вам, наші читачки!

Своєю прихильністю, точністю й охотою помогли ви нам перейти оцей важкий час. Загрівали нас живим зацікавленням та піддержували вірою в розріст. І досягнули свого. Бо в десятиліття виходитиме „Нова Хата“

двічи в місяць!

Починаємо видавати двотижневик від 1. грудня ц. р.

Не підвищуючи передплати!

Річна передплата остає й на далі	16·—	зол.
Піврічна	8·50	„
Чвертьрічча	4·50	„

Поодиноке число коштує 80 сот.

До нового двотижневика приготовляємо:

- цікавий роман в перекладі
- нові нариси з подорожі
- косметичний порадник
- трикотарський курс

А головне:

приходитимемо двічи в місяць за ту саму ціну!

ЖІНОЧІ КЛЮБИ

В західних краях, особливо в Англії та Америці, країнах де так поширені ріжнородні клюби, чимало окремих жіночих товариських клюбів. За найбільший та найбільш впливовий жіночий клюб в Анґлії вважають „Ladies Carlton Club“ в Лондоні.

В пишній палаті, з видом на Гайд Парк, має клюб до розпорядимості 120 саль та кімнат, в чому 60 мешкальних апартаментів, а решта ресторани, каварні, салі на зібрання і забави — і затишні спочивальні, читальні і бібліотеки і очевидно уладження для спорту — руханкова саля та велика пливальня.

Члени клюбу влаштовують часто спільні вечері, щоби повитати якогось приїзжого гостя, або погуторити невимушено. Ось гостять вони в себе дружину Сінклера Люїса, Дороту Томсон. Вона сидить на президіяльному місці. Праворуч неї секретарка клюбу.

Управа клюбу дбає, щоби для кожного з членів — а начислює їх клюб аж півтретя тисячі — могла бути відповідна розвага: для старших розмови в привітних спочивальнях з традиційним, зимою в Анґлії полумям великих печей-камінів, партія бріджа, книжка та часопис — а для молоді спорт і вечірки. Щоб удержати постійний контакт із молодю, заведено в клюбі окреме членство „юніорів“ з меншою вкладкою — і в цей спосіб зєднано для клюбу більш як 400 молодих жінок до 27 літ; вік цей найвища границя для юніорів. Головно ради тих молодих уладжують щомісячно балі і забави, на яких бувають, звичайно, і не-члени клюбу — мужчини.

До спільних обідів і вечер — являються всі члени — згідно з обовязуючим в англійських консервативних кругах звичаєм — в пополудневих та вечірних тоалєтах — наша світлина представляє „юніорів“ Carlton клюбу за спільною вечерою.

Ясна річ, що клюб має не лише розривковий характер. Відчити і реферати, прилюдні дискусії і дебати притягають чимало слухачок і дають змогу молодим силам виробляти світогляд та розвивати ораторський хист. Щоби прилюдні дискусії з іншими клюбами випали як найліпше, уладжують пробні дискусії-лекції, на яких поодинокі бесідниці обороняють чи збивають з гори намічену тезу.

Коло півтора тисячі з між членок клюбу, належить до політичної секції і хоч клюб і не має виразно політичного характеру, гуртує лише консервативні елементи. В часі виборів веде пропаганду і уладжує аґітаційні віча на користь консервативної партії, так що в теперішньому парляменті засідає аж пять консервативних посолок — членів Carlton клюбу.

Та не лише богаті „леді“ гуртуються в своїх клюбах. В самому Лондоні існує більша кількість клюбів для жінок ріжних переконань — від консерватисток до лейбуристок включно. І в інших державах, в першу чергу тих, що стоять під впливом англьосаської культури, в Скандинавських краях, Злучених Державах, Канаді, прийнявся звичай клюбового життя.

І в недалекому Відні удержує для своїх членів товариський клюб „Bund der Öster. Frauenvereine“, а на дискусійних вечорах цього клюбу бував нераз пізніший президент держави Гайніш і інші визначні особистості Австрії. Більш ліберальні елементи гуртуються в „Der neue Frauenklub“ зі скромною харчівнею, спочивальнею і бібліотекою. Він давав хвилину відпочинку і розваги самостійно працюючим

жінкам, що по цілоденній тяжкій праці не хотіли вертати до наємних тісних кабінетів, а воліли мати бодай ілюзію щирої атмосфери близьких людей. Крім названих двох клюбів, бачила я також чеський жіночий клюб, який зорганізувала „Zenska Rada“ в Празі.

Потреба такого вогнища дається відчувати і в нас у Львові. Скільки є в нас самостійно працюючих жінок, що хотілиб провести годину вечірнього відпочинку за читанням часописів і журналів, чи за чашкою чаю на безжурній балачці. Скільки наших господинь схотілоб забути на хвилину домашні турботи про хату й дітей і побути часочок у симпатичнім товаристві знайомих, не вяжучи нікого. Бо можна до знайомої піти до хати, але хто може вгадати, чи не прийдете до неї тоді, коли її чоловік не має доброго настрою і гості саме не в пору, або вона не зайде до вас тоді, коли збіраєтеся купати дітей, або приладити білля для прачки?

А на постійні прошені чаї чи вечорі не позволяють теперішні матеріяльні умовини.

Здається, що для прочитання часопису чи розмови не конче потрібно спеціяльного жіночого клюбу.

Але на ,,Бесіду“ таки наші жінки не ходять, хоч і нарікають, що не мають де прочитати часописів.

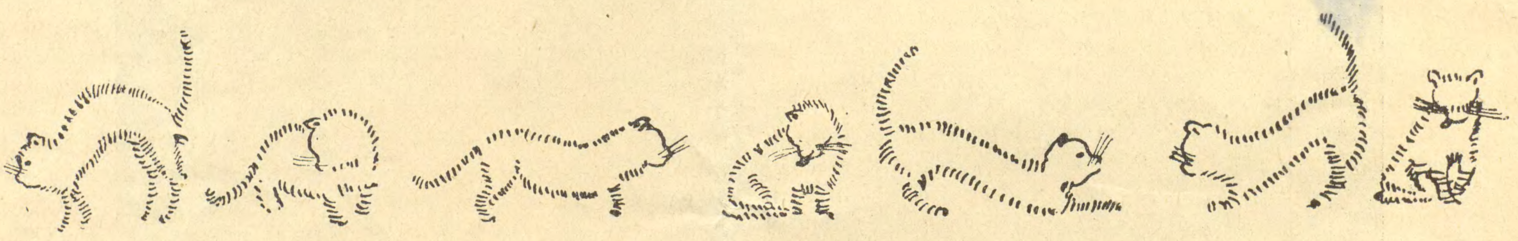
До редакції ,,Нової Хати“ зверталися нераз із запитом: ,,Чому не зорганізуєте спеціяльної читальні?“ Охочий гурт людей є, часописі також знайшлись би. І так приходимо тоді до вас на балачку, коли маєте багато роботи і радіб чимскорше нас позбутися.“

Симпатична атмосфера напевно витвориться. Треба лише привітної, затишної кімнати, обовязково щодня провітреної і прибраної. (Ох, те специфічне закурене повітря наших місяцями непровітрених читалень!). І клюб готовий. Звичайно не клюб англійських консервативних леді, а читальня і місце для гутірки, де українські жінки сходились би на часок по праці. Який симпатичний настрій витворювався нераз на сходинах кружка Ганни Барвінок — гак і хотілося б залишитись довше та потворити невеличкі гуртки і ґрупи.

Але шкільні лавки стоять строгими рядами і нагадують, що тут школа, не клюб.

Якби так редакція ,,Нової Хати“ поставила своїм львівським читачкам питання: ,,чи треба клюбу“? і казала — на зразок американських клюбів — усім заявитися ,,про“, або ,,контра“ я беззастережно голосую за повстанням такого осередку. Та чи лише для львівських членів він був би потрібний? А для тих, що приїздять з провінції до Львова і хочуть ближче зазнайомитися і побалакати з львівськими? Як голосуєте передплатниці і читачки ,,Нової Хати“?

Рю.

КОНСТ. МАЛИЦЬКА.

БАЛАЧКА ПРО КОТІВ

Коли бесіда про домашнє вогнище, про уладження хати, то в мене з тим поняттям виринає одночасно образ кота і пса, тих вірних приятелів людини. Не пташок, ні рибок, бо вони створені до вільного життя, літати й плавати, а не марніти хоч би й у вигодах розкішної клітки чи акварії.

Нема, здається, на світі другої такої тварини, що малаб стільки завзятих ворогів з одного, а стільки гарячих приклонників і приклонниць з другого боку, як са́ме кіт.

Кіт — премиле, чистесеньке, чепурне сотворіння — кажуть його приятелі.

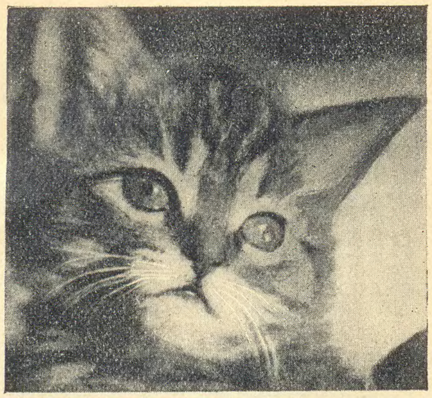
Кіт — фальшива, хижацька звірюка — безчестять його вороги.

Не знаю, чому якраз кіт має бути фальшивим, він жеж не присягав нікому на вірність. Він — як розповідає казка Кіплінґа — ходив усе своїми дорогами і, хоч приняв гостину від першої жінки при теплому вогнищі і напився з її рук молока, свободи своєї таки не запродав і ярма рабства на себе не вложив. І теперішня його доместикація має радше характер симбіози, ніж такого освоєння, яке стрічаємо в інших домашніх тварин.

Кіт гордий — ударений віддасть удар, не полиже руки, що його бє. І за це я його люблю. І за це мабуть почитали його вже старинні єгиптяни, що — як розповідає історія — перші його присвоїли. Те ухатнення кота вязалося в них з релігійним культом богині Баст, що нагадувала грецьку Артеміс. Головними осередками культу котів були святині в Бубастіс і Геліополіс, в яких коти були присвячені культові сонця. Смерть їх оплакував весь народ, обтинаючи собі з того приводу вії, а тіло їх бальсамували й загребали з великою почестю.

Як глибоко закорінена була честь для котів у старинному Єгипті, доказом покорення Єгипту Камбізесом. Найсильнішою твердинею, що не хотіла піддатися, було Пелюзіюм. Тоді Камбізес впав на думку, помістити на щиті кожного жовніра, що йшов до бою, кота, сподіваючись, що єгиптяни не зважаться вбивати святе звіря. І підступ удався — твердиня при першому наступі піддалася.

Замітна річ, що розповсюднення кота поза долину Нілю припадає щойно на І. століття по Христі. Тоді вже годовано котів на ширшу скалю в області римської імперії, де вони стали випирати ласиці

й тхорі, досі напів освоєні для нищення мишей і щурів. Але й пізніше годівля котів поступає дуже поволі і були вони рідким звірем, коли ще в X. столітті англійські закони суворо забороняють крадіж і вбивання котів в окрузі королівських посілостей або згадують про котів, як цінну частину інвентаря княжих чи королівських замків.

Сьогодні кіт живе побіч людини на цілому світі, з виїмком полярних околиць і маємо вже ріжні його відміни. Китайські коти відзначаються довгим шовковим волосом, — кудлаті анґори, найчастіше сніжно-білі, звані також перськими, походять зі середньої Азії, а сама їх назва з містом Анґорою не має нічого спільного.

Гарні, трохи несамовиті з вигляду є коти сіямські, жовто-білі на цілому тілі при темно-брунатній голові й ногах. Первісно плекано їх тільки в Сіямі й були довгий час рідкістю в Европі, бо сіямський король, заздрий на ті коти, що були прикрасою його палати, дозволяв вивозити лише самиці і то нарошно, бо при паруванні сіямських кіток з іншими котами, кітки ті гинули.

Нині повстали в західній Европі, в Англії, Франції й Бельгії спеціяльні клюби годівлі котів на ширші розміри, чи для їхнього футра, чи для цінних люксусових відмін на продаж аматорам. Такі котячі ферми „Cat farms" влаштовують щорічні виставки, на яких „чемпіони" осягають ціну 3000—4000 франків.

Одним словом — кіт здобув собі сьогодні горожанство світа, а в поодиноких народів і людей любов і пошану. Є два краї на світі, зовсім зрештою собі протилежні, де кота ніхто не посміє вдарити. Це Італія і Сибір. Сибірський мужик, заки сам сяде до обіду, найперше відкроїть найкращий шматок мяса чи риби і нагодує „Васька", а щойно відтак і сам береться обідати. В Італії, зокрема у Венеції, кітка, коли має молоді, колишеться з ними в тій самій колисці, що й дитина господаря хати. Такі коти незвичайно інтеліґентні і привязані до людей.

І наш сільський народ шанує кота і не робить йому кривди. Заховалася леґенда, що лише завдяки котові й псові залишив нам Господь теперішні колоски збіжжя. Колись у давнину ціле стебло було колосом, але люди не вміли його пошанувати і Господь за кару вкоротив його людям, оставляючи лише стільки, щоби нагодувати пса і кота.

Чула я таке: По сповіді вертає жінка ще раз до панотця, бо забула один гріх. „Що са́ме таке?" — питає сповідник. — „Раз затровила я кота собакою і собака загнала кота на дерево".

В ґалерії великих людей стрічаємо теж часто й їх любимців-котів. От хоч би згадати кардинала Рішеліє, що тряс цілою Францією, а дома скорився малому, шовковолосому Містіґрі, коли той залляв чорнилом засуд смертний, який мав са́ме підписати. І червоний кардинал цим разом засуду вже не підписував, а малого збитошника передав обережно службі, щоби вимила йому замазані чорнилом лапки.

Перед моїми очима пересуваються коти, які були пестіями нашої родини і то так чоловіків, як і жінок. Були вони ріжної масти і ріжної вдачі: чорні й білі, красі й бурі, дикі й пещені. Був у нас в Галичі великий сірий кіт, який на старість так здичів, що загризав людям кури й кролики. Аж нікінець пошкодовані привязали його до дерева й розстріляли як бандита-опришка. Одна кітка приносила нам все до хати ящірки й жаби. На Буковині мали ми величезного памінно-жовтого кота — Ройтиком називався. Подарували ми його на друге село, де відіграв таку саму ролю, як галицький бандит і став пострахом усіх ґаздинь, що мали крилату птицю. У діда була якась несамовита, краса кітка на трьох ногах (четверту лишила в лапці на куни). Показувала вона ріжні штуки і спала, скрутившися клубочком, на клямці дверей. Наша кухарка так її полюбила, що коли віддавалася, вкрала нам її і повезла зі собою аж до Кракова. Через одного кота я трохи не попала під суд за „антипаньствову дзялальносць", бо він, вганяючи за кітками по даху сусідньої віллі, все скидав хоругов, вивішену з причини „паньствовеґо свєнта".

Але найтривкіше остала в моїй памяті кудлата, пишна біла анґора, може тому, що з нею вяжуться найболючіші спомини мого життя. Була дуже велика і гарна й недобра. Особливо свої діти тримала дуже гостро і коли їх відкормила, кусала й відганяла сердито. В тім часі мали ми перейти на нове мешкання, але господиня застереглася, що котів у камениці не хоче мати. Прийшлося дати нашу Білку знайомим на другому кінці Львова. Та ось по кількох днях сторожиха з давного мешкання дає нам знати, що Білка появилася там у пивниці, значить, повернула з кінця Львова. Жаль нам її стало і розповіли про все господині, яку зворушило привязання кітки і позволила нам її задержати. І Білка трималася нас, опрокидуючи вкорінений погляд, що кіт держиться не людей — а хати.

При своїй сердитій вдачі була вона дуже пещена і всі породи відбувала у мами на ліжку. Не можна було тоді її й на крок відступити. Та ось моя мама тяжко занедужала — безнадійно. Білка була тоді кітна, але нараз щезла з хати. Не було її тиждень. „Вона чує, що корабель тоне" — говорила мама, прочуваючи близьку смерть. І смерть прийшла... Перша ніч по похороні — я одна на цілу хату. „Коби хоч Білка зі мною" — промайнула стривожена самотою думка. Аж чую — щось скробоче у двері. Я кинулась прожогом. Відчиняю — Білка! Стоїть, і ніби чогось жде, оглядається. Я зиркнула за поріг — котятко. Взяла їх обі до себе, але Білка рветься дальше до дверей. Відчинила я знова — а там друге мале. Принесла їх мати в зубах до мене. Відки і де за той тиждень прожива-

(Докінчення на ст. 14)

СОФІЯ ОЛЕСЬКІВ-ФЕДОРЧАК.

ВПЛИВ МЕШКАННЯ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ

У часописі „Haus, Hof und Garten", Берлін появилася недавно анкета на тему: „Як впливає обстановка мешкання на вашу творчість?" Подаємо витяг із відповідей, які наспіли на це питання від кількох артистів, малярів, письменників, а між ними й Генні Портен, знаної нам із срібного екрану.

„Почуваю себе — пише вона — найліпше в хаті повній воздуху та сонця. Коли не мала ще власного дому та городу, мешкала високо, під дахами, щоб бути близько сонця а в кімнаті мала багато квітів". Її життя, за виїмком кількох нічних годин сходить їй у непривітних ателіє та менш або більше примітивних ґардеробах, які вона прикрашує квітами, дрібничками із свойого мешкання, так тепло та привітно, що жаль їх залишати по скінченій роботі.

Маляр Оскар Марія Ґраф, (що колись був запрошений до повоєнних новобогацьких, у тій думці, що він правдивий ґраф), пише:

„Люблю будувати й уладжувати мешкання. У ньому все від мене та моє, краска стін, образи, книжки. Меблі після моїх проєктів і рисунків, гладкі, доцільні. Я справжня кімнатна людина, а все, що поза межами хати, мені байдуже, — дерева, сніг, чи мур. Люблю північні мешкання. Соняшні відвертають увагу. В своїй хаті хочу бути собою. Гамір вулиці, рух праці може стрясати стінами. Відчуваю з нею звязь, чую, що серед гамору життя працюю як всі інші".

Справжній ґеній мабуть не дивиться на обстановку та звичайно не має комфортної хати. Іван Франко писав свої поеми у кімнаті, де четверо дітей кричало, витягали зпід нього крісло, по підлозі ходив бузько, попід шафи втікали жаби, під ліжком була морська свинка, в куті пака з книжками.

Стилеві Василя Стефаника відповідає хата з великим дубовим столом та широкими деревляними лавами попід стіни.

Творчість Ольги Кобилянської вимагає рож і гарної обстановки.

Хата Катрі Гриневич гарна й естетична. Константині Малицькій не стає часу, щоб помешкати в своїй хаті.

Жінки праці, прогнані з хати обставинами, боротьбою за свої права, боротьбою за хліб, потребою принести себе в жертву не лиш родині, але інституції, чи установі, може нераз піднеслиб клич: Віддайте жінкам хату! Нарівні з всіми жінками відчуваємо потребу гарної комфортної, модерної хати, яку зумілиб пристроїти скарбами нашого народнього мистецтва.

Здаласяб нам анкета на дві теми:

1. Як впливає на Вашу психіку мешкання?
2. Чи жінки поневолених націй мають право дбати про комфортне мешкання?

МОДЕРНЕ УЛАДЖЕННЯ МЕШКАНЬ

ЇХ ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ХАРАКТЕР

Модерне уладження мешкань своєю простою конструкцією та гладким виглядом поверхні звертає на себе увагу, та притягає зір навіть найменше заінтересованих на себе. Численні ілюстрації по журналах, та части виставки модерних меблів дають нагоду заінтересованим познайомитися із фраґментами нових уладжень; й непомітно привикає око до нових простих ліній, — чим дальше — самі себе ловимо на зміні своєї думки про них: те, що 3—4 роки тому не могло ще нам подобатися, сьогодня є висловом нашого смаку; а колірові, ще 2—3 роки тому „яскраві", мальовані меблі, — сьогодні на нашу думку є найвідповідніші для кімнат, де сходяться люде принагідно або на розривку, — як почекальні, касина і т. п.

Тому немає вже потреби переконувати про естетику модерного уладження; хочемо підчеркнути його доцільність, в практичнім змислі домашної ґіґієни, вигоди й естетики.

Вже самі модерні мешкання так построєні, що й уладження нутра мусить примінитися до нього. Передовсім нові мешкання переважно малі, — скупі у вимірах, — крізові, й тому кожне місце, кожний мебель мусить бути вповні доцільний; він мусить оправдати свою появу, бути предметом щоденної потреби, та створити атмосферу вигоди. Тому зникають із нових мешкань оті столики й стільчики на дряхлих триніжках, що їх заставляли наші мами й „цьоці" по всіх кутах з квітами й вазами, а ви з острахом ходили попри них, щоб не трутити стільчика й не збити „дорогоцінної памятки" з купелів, чи іншої імянинової нагоди. Тому зникають вони разом із альбомами фотоґрафій, і кореспонденційних карток та візитівок, що обовязково мусіли пристроювати кожну „репрезентативну" хату.

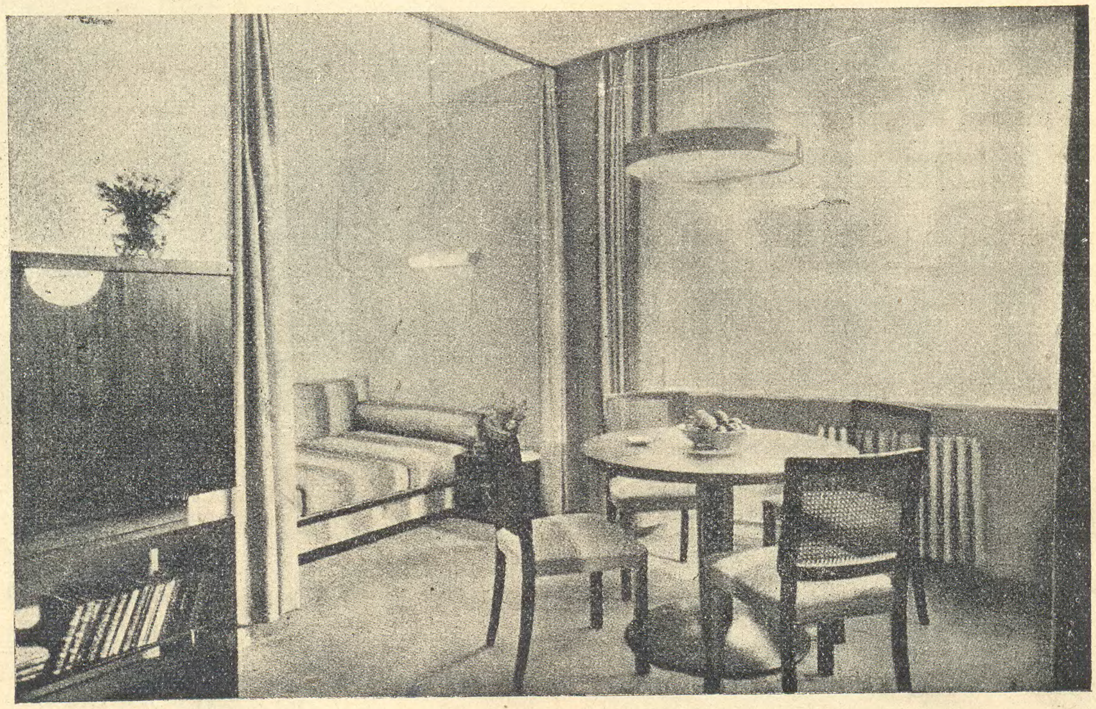
Сьогодні дім є прибіжищем відпочинку для всіх домашніх, що працюють поза домом; нерідко й давна „пані дому" теж виходить тепер із хати, — чи до професійної праці, чи врешті до громадських обовяз-

ків, — а цілий дім лишає в найліпшому випадку на руки служниці, — або й сама мусить його привести до порядку. Тоді мешкання мусить бути уладжене просто й нескладно, щоб його можна було легко і в скорому часі випрятати. Модерні меблі якраз примінюються до цих обставин; їх гладкі поверхні, без різьб та інших прикрас, врешті рівні форми упрощують спосіб удержання ладу в хаті.

Не лише простота форм та гладкість меблів є характеристичною та доцільною прикметою модерного уладження, — але й їх скупість, — про що ми натякнули на початку. Ця „скупість" торкається не лише кількости меблів, але й цих прикрас, які рішають про її затишність; це ті прикраси, якими жіноча рука надає хаті властивий тон і теплоту; і тому моги смаку, — їх не треба багато; на цьому власне вони користають, бо не губляться в повені інших зразків, а красуються виразно на вільній площині чи то стін, чи меблів.

Врешті, як ми вже згадували вище, надмір прикрас, їх пишнота і ріжноколіровість викликує враження неспокою, мучить, а це не годиться з нинішніми вимогами, які ставимо до нашої хати.

Наше бажання, щоби хата мала український характер — при модерній обстановці дуже легко перевести в життя, тому, що й теперішній напрямок в декорації нутра хати, — черпає свої замисли якраз із джерел животворчої криниці народнього мистецтва. Рівні й прості лінії модерних меблів відповідають характерові народнього нутра хати.

Ось зразок модерно й скромно влаштованої їдальні: прості гладкі меблі, багато вільного місця, воздуху й світла. В окремій заглубині вставлений тапчан, що заступає давну софу та перемінюється на ніч у постіль.

треба вміти вичути жіночою інтуїцією цю границю — доки сягає міра хатнього затишку, а де зачинається пересит оцих дрібничок і прикрас, що своїм надміром мучать довкілля.

На щастя минули ті часи, де панянки сидячи дома в вичікуванні мужа, ручними робітками засновували, ніби павутинням усі кути хати. Чи пригадуєте оці, позбавлені всякого смаку, макати, вишивані або мальовані на шовку, обовязково в оксамітних рамах, розліплені на всіх вільних місцях стін; нині молода панночка, занята поза школою спортом або суспільною працею в своїх кружках, — мало має часу на виконування цих страшних, незугарних річей.

Прикраси хати в нашій добі розвою артистичних вимог не можуть бути виконувані в рамах доморобної творчости; все одно, чи це має бути портрет, образ, вишивка, чи інший декоративний предмет. Вони вимагають повного фахового приготування, а дилетантські робітки й праці стрічають замість подиву, — чемну поблажливість.

Очевидно, що мистецькі прикраси є коштовніші, — але до цих обставин примінюються також вимоги смаку...

Ось вам у їдальній кімнаті легко построїти ослін із лавами на покутті, відповідно до вимог мягко виложений волосінням, покрити матеріялом із народніх тканин, із відповідним опертям на спину, яке можна заступити килимом, т. зв. налавником із галузковим орнаментом. Креденс своїм зверхнім виглядом може відповідати скрині, а над ним намисник із гуцульськими глиняними мисками та глечиками, що заступав би сервантку. В третьому куті тапчан, накритий гарною веретою, ліжником або тонким мягким килимом доповнить нам цю кімнату, таку подібну в головних зарисах до сільської світлиці. Стіл на боці кімнати при лавках дуже добре розвязує проблему тісноти мешкання, з якою так часто сьогодні стрічаємося.

Гарний, оригінальний образ праці наших знаних мистців (вони тепер такі приступні в ціні), або ікона в куті кімнати, до неї дискретний рушничок, завіски на вікно, настільник на стіл і креденс, на підлогу смугастий хідник, або килим й чого більше бажати для скромної краси нашої хати?

С.

ДЕЩО ПРО ЛЯМПИ

Хоч вересень був гарний і теплий, але довгі вечорі вже заганяють людину до хати. Пригадуємо собі хатний затишок, яким ми нехтували в літі. А з домашньої обстановки найбільше викликує його лямпа.

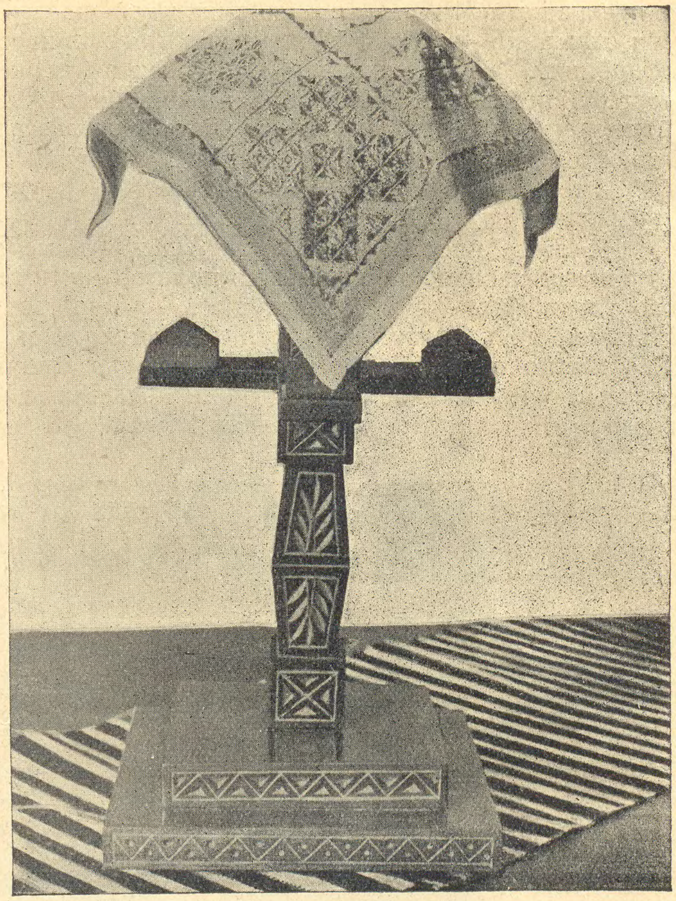
Коли закриєте вікно й засвітите лямпу, стає затишно мимоволі. Реґулюєте світло: то тінистим абажуром, то сильнішою жарівкою. Щоби воно було приємне для ока, догідне для читання або вишивки.

А ще коли ту лямпу „зукраїнізувати"? Вонаж предмет домашньої обстановки, як кожний інший і повинна достосуватися до окруження. А що найлекше виконати її з дерева, то можна примінити до неї деревну різьбу.

Ось поруч спроби різбаря Коверка: настінна у формі сволока, і стояча лямпа до читання. Обі виконані з ясного дерева й багато вирізьблювані.

Але ми не повинні забувати також керамічних свічників, що їх продукують наші гончарі в такому гарному виконанні. Ось подаємо глиняний свічник із Жабя: на білому тлі зелені й жовті везерунки з брунатними контурами. Свічник завжди в домі потрібний; на нічному столику, чи для іншого практичного вжитку. А тепер, коли мода приписує свічники й воскові свічки навіть при гостинах, можуть вони стати декоративним предметом.

Л. Б.

Стільна лямпа з ясного дерева в помешканні п. Ірини Кисілевської у Львові. Стояк проекту й роботи П. Коверка. На верху стояка прикріплена жарівка й абажур. Накидка на абажур із тонкого бурунчуку, вишивана шовком у двох відтінках жовтої краски. Виконана в робітні кооп. „Українське Народне Мистецтво" у Львові.

До партії бріджа потрібні нам часто свічники з пахучими восковими свічками. Ось прегарний керамічний свічник із Жабя, стилевий та практичний. Біля нього така сама глиняна попельничка.

ПАНІ ДОМУ

Домашнє господарство — чи це звання? Здається, що ні. До нього непотрібно окремої підготовки, радо виручає нас у ньому „цьоця" чи мама, дещо здаємо на служницю. Здавалось би на перший погляд, що це кожна легко зуміє.

Але тут досвідні господині запротестують. Зачнуть розказувати про свої гіркі початки, про невдале великоднє печиво, або солене морожене, (трапляється дуже часто, прошу не сміятись!). Ну, і згадають про зігнені крижі й інші недомагання господинь. Так що набираєте враження — це звання справжнє, трудне й коштовне і має навіть свої професійні недуги, так як бюро або школа.

Але чому ми вагаємось, чи його званням назвати? Чому такі невиразні а нераз і неясні думки в цій справі?

Вона лежить у самих панях дому. Коли хтось сам легковажить свою роботу, а то й соромиться за неї, не може вимагати признання й від других. А так воно є. Візьмім такий випадок: перед нами лежить анкетний листок. Якийнебудь собі, чи „Просвіти", чи Орґанізації українців міста Львова. Треба його виповнити. При рубриці „звання" застановляємося хвильку. Що написати? Всі ми маємо звання тепер у світі; дуже мало людей живе без заняття. А звання

матері й пані дому чи не найбільш почесне з усіх. Але ми пишемо (завагавшися хвильку) жінка судді, жінка вчителя, жінка лікаря. Або вдова по адвокаті, а раз я бачила в рубриці звання „сирота по священнику". Замість написати коротко й виразно: пані дому чи господиня.

Хіба це звання не є стільки варте, що й титули наших чоловіків? Чи не вимагає воно вишколу, а потім зусилля й інтелігенції в роботі?

Правда, не тільки самі пані дому викликали такий погляд на справу. Хибно зрозуміла еманципація жінок багато тут завинила. Дівчата стреміли за всяку ціну до позадомашніх професій, вважаючи хатню роботу за щось другорядне, що окремого вишколу не потребує. І тому хатня робота легковажена навіть тими, що її виконують. Погляд цей хибний. Через нього терпить повага такої роботи і мимоволі й справність, бо молоді дівчата входять непідготованими у подружжа. Школи вже зрозуміли це: у програму заводових шкіл втягнули науку домашнього господарства. А в Німеччині, в деяких містах, запровадили обовязковий рік домашнього господарства по закінченні народньої школи. Взагалі в Німеччині поставлене звання господині дуже високо. Кожна „Hausfrau" це працівник, що належить до організації працюючих жінок „Frauenwerk", в якому пані дому мають свій окремий відділ. Вони борються за свої інтереси: домагаються фахового вишколу молоді, суспільного обезпечення самих себе. Отже як бачимо, німецька жінка зовсім не зреклася участи в громадському житті, як ми привикли думати. Навіть та найбільш „домашня", пані дому, має на громадське життя свої впливи.

Здавалось би, що в нас ще далеко до такої професійної свідомости пань дому. Тому, що в нас привикли вважати домашню роботу чимсь підрядним, маловажним. А змінити цей погляд можуть тільки самі пані дому. Перш усього вимагати від членів родини належного пошанівку своєї роботи, рівнорядної з усякою іншою. А потім вимагати його й від чужих, признаючися отверто до свого нехтованого звання.

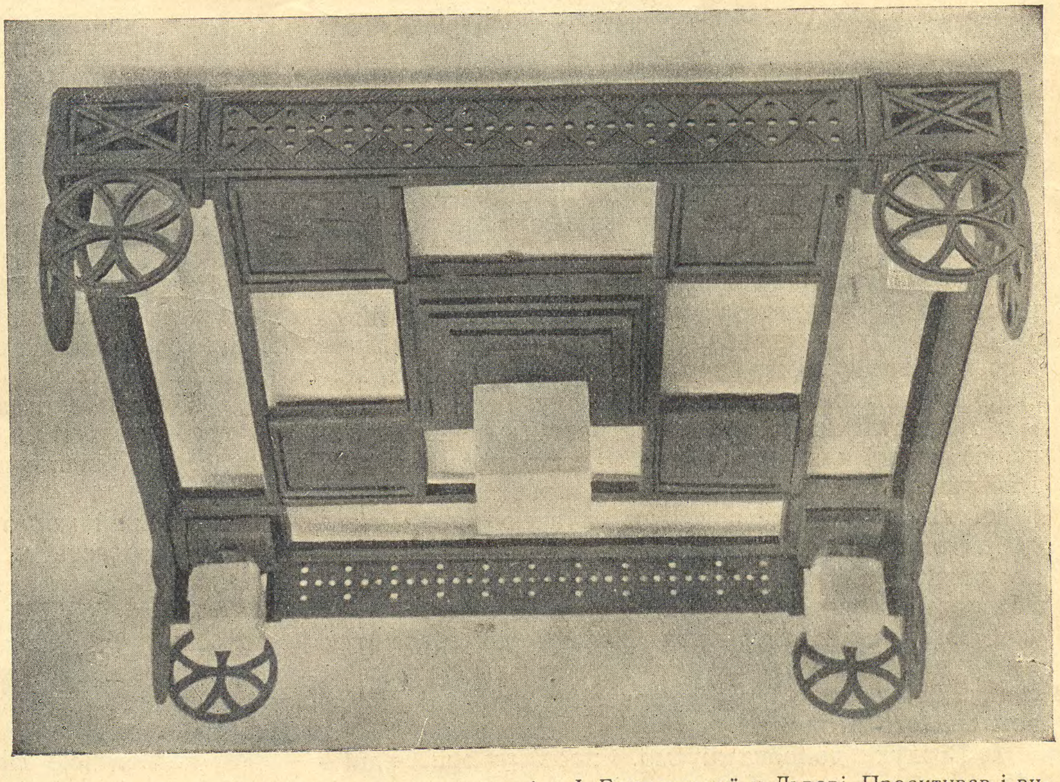
Бо ми, пані дому, маємо сповняти безліч важних обовязків, економічних та суспільних. В наші руки зложили переведення клича „Свій до свого!", на наших плечах спочиває вся гуманітарна акція в громадській роботі. А що найважніше, кожна з нас по своєму формує дух і настрій свого дому, як майбутню клітину свого Народу. Щоби з нього могли діти зачерпнути національної свідомости й гарту на все життя.

Це завдання, якого ми вже свідомі більше чи менше. Але візьмім ще одно, занедбане досі. Вишкіл домашньої служби. Наша домашня служба це важне суспільне питання. Знаємо, що малоземельність виганяє сільський доріст із сіл, до міста. Хлопці йдуть до ремесла, дівчата на службу. Приходять до міста без знання й досвіду. Числять на допомогу якоїсь тітки, або товаришки, що скорше вивандрувала.

І ті помагають їм знайти працю. Але що вміє сільська дівчина, йдучи на службу? З міського господарства майже нічого. Палити в печі треба вугіллям, підлогу запускати а не шурувати, пекти не в печі, а в рурі. Тому й наймається вона абияк й працює за півдурно, щоби набрати відповідного вишколу. В кращому випадку вона дійсно цього навчиться. А скільки є невдатних спроб, що провадять до денаціоналізації, або й морального знищення здорового сільського елементу, що помагає нам здобувати місто!

Велику роботу в цьому напрямку пробили вже товариства „Будучність" та Т-во ім. св. Йосифа. Тут гуртують прихожий елемент із сіл, дають пристановище і посередничать в праці. Та й далі не позбавляють опіки: існують курси неграмотних для домашніх помічниць, хори й аматорські гуртки. Робота над культурним їх освідомленням уже наладнана. Але професійного вишколу вони далі не мають. Щоправда, пані їм дають той вишкіл, кожна поодиноко. Але колиб це зробити зорганізовано й раціонально; скільки користи принеслоб то їм і нам!

Наведу примір: палення в печах вимагає зручности й інтелігенції. Температуру 16° Ц. в кімнаті можна осягнути, зуживши 10 кг. або й 30 кг. вугілля. Залежить усе не тільки від якости печі й вугілля, але також і зручности при паленні. Моя Ганя палить цілих 6 зимових місяців однаково. Все одно, чи на дворі 4, чи 14 степенів зимна, чи купувала я краще чи гірше

Настінна лямпа з ясного дерева в помешканні п. І. Бонковської у Львові. Проєктував і виконав П. Коверко. Деревляна рама багато різьблена ззовні, прикріплена до стелі. Чотири роги її прикрашені деревляними кочільцями. По середині й у рогах приміщені лямпи в виді кубів із білого молошного шкла.

вугілля, все йде на день однакове копясте ведро на одну піч. Термометр у кімнаті нічого не помагає, бо Ганя на ньому не розуміється. А коли я звернула їй кілька разів увагу на правила доброго палення, то вона відповіла: Що пані хочуть, я не професор, щоби вміла по вченому палити!

Таких примірів можна навести безліч. Наприклад моя Ганя ані руш не хоче повірити, що вода в якій варилися бараболі або фасоля є поживна, нею можна підливати печеню, або доливати до юшки. Бо Ганя нічого не чула про вітаміни й калорії і їй здається це тільки задалеко посуненою ощадністю.

Оцей вишкіл повинні би діставати сільські дівчата в народній школі. Але шкода говорити про те, коли велика більшість дівчат, що приходять тепер до міста, не вміє навіть читати (воєнне покоління!). Ще довго треба буде чекати, щоби наші дівчата приходили з такими відомостями до міста. А час біжить, не чекає. Вишколеної служби потребуємо ми, доброго вишколу потребують вони, домашні помічниці. Оце наш перший обовязок, їм його дати.

Спершу моглиб нам вистачити курси. Безробітні служниці і так сидять і чекають на працю в домівках. Чому не використати цього часу на науку? Цим повинніб занятися відповідні товариства в порозумінні з Союзом Українок, де найбільше згуртовано наших пань дому. Відповідні фахівці в нас знайдуться. Домівку можуть дати товариства служниць. А позичити свою кухню для практичних вправ може на один день у тижні кожна пані дому! *Одна з пань дому.*

Кімнатні квіти

Грядки, цвітники, віконні скринки, балькони та кімнатні квіти, що розцвітали в літньому сонці й винагороджували своєю красою всі дрібні труди, вже поза нами.

Цей кульмінацийний час розвою минув і не лишилось нічого з давної краси. Одначе ще не прийшов час спочинку.

Весняні заходи пройняті ентузіязмом — осінні пересяклі мелянхолією. Одні й другі служать тій самій цили — раціональній господарці.

Балькони пустіють. Літні квіти викидаємо з землею, скринки вичищені переховуємо. Між квітами, яких уживаємо до декорацій бальконів і вікон є пеляр́гонія, а її можна переховувати до другої весни.

Перезимувати її можна двояко: в холодній затемненій кімнаті, де вона перезимовує в півсні, або в кімнатах огрітих, при вікні, де не перериває своєї веґетації. Перший спосіб можливий там, де маємо суху, добре провітрювану і захищену від морозів пивницю. Там підливаємо квіти скупо, лише стільки, щоби земля цілком не висохла.

За обильне підливання може рівнож спричинити шкоди, бо тоді гниє коріння й било. Пеляр́гонії зимовані в кімнатах мешкальних, веґетують нормально в осені й зимою, тому не щадім їм сонця, ні води, підливаймо так, як кожну іншу рослину.

Кімнатні квіти (що стало ростуть лише в мешканні) в часі подвійних вікон — вимагають здвоєної дбайливости. Квіти замкнені в чотирьох стінах огріваної кімнати — терплять недостачею природнього добробуту. Мусимо створити їм цей добробут штучно: воздух, сонце, вогкість, якими „вільний воздух" обдаровує рослини.

В кімнатах звернених вікнами до південного сходу чи південного заходу, користають рослини зі сонця. Дещо гірше є з природньою вогкістю і доплився свіжого воздуху.

Воздух допроваджуємо, провітрюючи раціоніяльно кімнату, але без протягів та сильних подмухів морозу.

Розміщуючи глечики з квітами, треба їх так розмістити, щоби одно вікно лишити вільним. Квітів не вільно переставляти, бо більшість їх любить затишний спокій.

Підливання квітів мусить бути безоглядно умірковане, одначе не скупе. Одноразове засушення відбивається нераз погубно. Такі рослини хворіють або й гинуть.

Воздух кімнатний сухий. Вогкість, яку тягнуть рослини з воздуху, треба піддержувати штучно, зрошуючи їх розпилячем.

Найменше що 14 днів змивати листки осторожно губкою, щоби звільнити їх від верстви пороху, який насідає і спинює правильний віддих. Осінь і зима це пора, в якій найріжнородніші галапаси заселюють била і листки рослини; змивання водою не позволяє нападати їх.

До змивання і зрошування вживати води 2—3°, теплішої як температура кімнати. Воду не нагрівати горячою з кухні, лише підгрівати коло печі чи коло кухні.

Жовтень, остаточно листопад це місяць, в якому можна пересаджувати і розділювати сильно розрослі рослини. — Квіти, що стоять на вікні і в полудневих годинах сильно виставлені на соняшне проміння треба охоронити, затінивши шиби білою заслоною або бібулкою.

Підсилювання квітів штучним навозом у цій порі треба припинити. Не забуваймо, що й ці рослини потребують відпочинку, щоби весною краще розвивалися.

Сильний мороз шкодить кожній кімнатній рослині. Трапляється, що нечайно мороз заморозить листки; її можна ще рятувати зимною водою. На тому самому місці або в кімнаті, де температура доходить 1—2° Р. скропити рослину або зросити водою. Якщо одноразове скроплювання не помагає, то значить, коли мороз із листків не вийде, повторити скроплювання.

Терпеливою систематичністю здобуваємо найкращі висліди у плеканні квітів, а поглиблена замилуванням інтуіція дадуть те правдиве „щастя до квітів", браком якого так зручно заслонюються недбалі руки.

Ольга Ліщинська.

Д. БІЛЕНЬКА.

ДЕФІЛЯДА ЗМАГУНОК

Коли в попереднім числі дали ми перегляд наших ситківкарок, то тепер з черги переглянемо всі наші передові легкоатлетки.

Їх назагал не багато, та й осяги не такі то високі. А гуртуються вони лише в трьох осередках: у Львові, Перемишлі та й у Стрию. Та тих передових змагунок ледви можна начислити біля 15.

Порівнюючи їх осяги з світовими, то вони виходять дуже блідо. На те складається багато-багато причин. З одної сторони недостача відповідних технічних умовин, тренерів — з другої недостачі самих таки змагунок — як брак витривалости, завзяття, солідности і т. д. і т. д. Все те складається на загальний вислід — „слабо!“

Та доки не перейдемо певних границь — мінімів у осягах — доти все буде слабо.

І не во гнів нашим змагункам, але **самі вони тому винні,** бо вправляють тоді, коли змагання за плічми. Тиждень роботи — а потім блаженний спокій. — А не так вправляють ті, що здобувають світові рекорди!

*

Вертаймо до дійсности. Отож бачили ми на краєвих легкоатлетичних змаганнях 11 змагунок. Це представники: Плаю, УССК-у, Стріли, Сокола-Перемишль, Беркута і Тризубу. Вони змагалися не лиш за індивідуальні осяги, але й за дружинову перемогу свого клюбу.

В спрінтах найліпші три: **Орися, Якубів і Пицівна.** (Та остання не стартувала цього року наслідком контузії ноги). Добрі теж Чаківська і Ніжанковська. Орися з Якубів поділилися першими місцями, здобуваючи перші місця в 60 м. і 100 м., а Якубів на 200 м. поставила рекорд.

Орися — це наймолодша змагунка, що вже не один рекорд записала на своє конто, а напевно їх ще більше здобуде.

Якубів — давніше дуже добра спрінтерка — тепер не маючи змоги вправляти — (живе на селі) — дещо погіршилася. Та тимбільше треба подивляти, що на 100 м. лиш о грудь лишилася за Орисею, а на 200 м. здобула гарний осяг.

На довгий біг — 800 м. найліпшою являється **Повзанюк,** що встановила рекорд — **2 : 49,1.** Вона тут тепер безконкуренційна. Бігає дуже добре. Тим разом відплатилася Якубів, до котрої належав минулорічний рекорд.

Це всі львівські. Обсадили всі точкувані місця в бігах.

Зате в скоку в гору і в метах прийшла до голосу провінція.

Дуже подобалася **Гриців,** що вперше стартувала на краєвих змаганнях і заняла добрі місця. В скоку вгору несподівано заняла **перше місце осягом 1.29** м. — відставляючи Орисю і Чаківську, котрі дотепер держали в скоках гегемонію. — Добре вийшла вона теж в метах, здобуваючи в кулі й диску третє місце.

Гусар (Беркут) знана вже здавна у Львові — добра в метах.

Незлий теж добіот **Ірчика,** що заняла третє місце в ратищі.

В кулі **Ніжанковська** розправилася з Чаківською, хоч осягом слабшим від рекорду, що належить до Чаківської. В диску й ратищі теж припали перші місця Ніжанковській. Однак осяги — як на неї — доволі слабі.

Ґрупа змагунок приглядається змаганням у скоку на площі Сокола Батька.

У скоках вдаль знову домінує **мала Орися.** Хоч не осягнула своєї вимріяної пятки (5 м.), та вже не довго буде на неї чекати. Чаківська — звичайно добра в скоку вдаль — наслідком перемучення дещо погіршилася.

Згадатиб ще Свєнціцьку, що доволі добра на 800 м., однак за мало вправляє і скоро вичерпується. Зновуж Соколовська, що має дуже багато даних на добру легкоатлетку — легковажить собі вправи і на цих змаганнях не здобула ніякого виднішого осягу.

*

Коли глянемо так дещо з перспективи на всі ті змагунки — то ми є певні, що їх осяги на змаганнях є далекі від тих, що їх моглиб здобути. Всі мають дуже багато даних фізичних на поправу. Та, щоб це сталося, мусять усунути ті свої хиби, про які ми вже згадували (а ціхують вони всіх без виїмку), мусять вложити більше запалу й охоти. Тоді ніхто зі своїх не буде посміхуватися — мовляв — тільки чужинки можуть станути на висоті европейського спорту, а ми все ззаду.

Вже черговий рік — рік Запоріжських Ігрищ — може нас зближити до европейської кляси.

ДІТОЧІ САДКИ

У школі ім. Шевченка відбулася 15 м. м. анкета учительок діточих садків. Це абсольвентки спеціяльного садкового курсу, що його влаштувала в зимі Рідна Школа. Цього літа провадили діточі садки у львівському й деяких сумежних повітах.

Кляса повна дівчат. Молоді веселі обличчя. В кімнаті легкий шум, що його дає оживлена півголосом розмова. Діляться враж і ннями мабуть. Стільки цікавого й нового!

Анкета починається. Предсідник витає зібраних і відчитує запити. Довідуємось із вступного слова, що це вперше влаштовано в Рідній Школі курс садівничок і тому враження їх із першого року праці на селі особливо важне. І для них самих і для Головної Управи.

І ось зголошуються до слова. Перше питання: перешкоди. О, цих напевне не бракувало! Були звідусіль: і зі сторони місцевого постерунку і вчительки-польки, зі сторони місцевих „руских“. Але цього можна було чекати й вони нікого не відстрашили. З деякою відвагою та відповідним тактом удалося їх обійти й допровадити роботу до кінця. Тільки в одному селі замкнули садок, начебто внаслідок епідемії червінки, якої там не було.

Прикро було тільки стрінути у своїх, селян неохоту до справи. Бо там, де ще садка не було, не всі розуміли що воно таке. Щойно цьогорічні садки стали живою пропаґандою. Коли дітвора виступила на кінцевому пописі зі співами й танками забилося неодно материне серце. Зі сльозами в очах прощали вчительок. „Приїдьте на другий рік“, просили.

Тут і там висловлювали побажання залишити вчительку в себе на цілий рік. „Садок потрібний дітям і так, а ще коли би пані навчила жінок куховарити та кравцювати, а потім заложилаб аматорський гурток та провадила хор, ось нам була би користь!“ Правда, трудно знайти таку садівничку, що вміла би одно й друге і третє. Але одно й друге може вміти попри свою вчительську роботу. Найважніше те, що село відчуває потребу інтеліґентної сили у себе, що воно прагне практичного знання й освіти та готове вже оплачувати його. Тільки треба, щоби ті інтеліґенти йшли на село вже з практичним знанням, що саме під цю пору потрібне.

Ось невеличкий приклад: одна з садівничок нарікає на забавкове знаряддя, яке вчили примінювати на курсі, а саме ножиці. Міська дитина залюбки вживає при грі ножиць: крає, шиє, майструє. А сільська дитина не вміє орудувати ножицями, зрештою й не має їх. Для неї треба придумати інші забавки, питомі її вдачі й окруженню. Тому годі приймати нам готові вказівки подані шкільними підручниками в тій справі. Треба вміти їх оживити й примінити до обставин.

Як бачимо, ця перша спроба діточих садків принесла багатий вислід: пропаґанду, цінні досвіди й спостереження. Не рахуючи вже праці, вложеної в кількасот діточих голівок. Дорога на село для майбутніх садівничок промощена.

Бо цього року, як знаємо, відчинено в школі С.С. Василіянок при вул. Потоцького у Львові, спеціяльний семинар для вчительок діточих садків. Наука триває 3 роки, приймають дівчат у віці 14—18 літ (старших тільки за окремим дозволом шкільних властей). Потрібно мати 7 кляс народньої школи. Вступний іспит із української і польської мови та рахунків конечний. Шкільна оплата: 30 зол. місячно, вписове 15 зол.

При семинарі є для практики зразкове передшкілля.

Л.

Дарія Віконська. Джеймс Джойс. Тайна його мистецького обличчя. Львів. 1934, ст. 99+(1). Накладом авторки.

Імя Джеймса Джойса появилось вперше на сторінках журналу „Вікна“, де в ч. 2. за 1927 р. була поміщена стаття І. Ґолля в перекладі Василя Бобинського п. н. „Гомер 20-го століття“. Ця стаття, хоча звернула увагу на нового, незвичайного письменника, на глибину змісту того твору, на композицію, мову і всі засоби його літературної техніки — не розбуджувала бажання пізнати цей твір в ориґіналі. Щойно вище наведена праця Дарії Віконської навіює непереможне бажання запізнатись із цим небуденним твором.

Її книжку читаємо з живим інтересом і правдивим захопленням. Не є це сухий, науковий розгляд повісті Джойса, але субєктивне враження авторки від прочитаного твору. Однак воно подане у такій формі, що пізнаємо докладно зміст твору, цю, може найменшу частину його величі, подивляємо засоби композиції, а головно притягає нас ще велике багацтво думок, які цей твір розбуджує. Твір Джойса — пише авторка — „це одна довга скарга на нікчемність світа. (...) При його лектурі зазнала я місцями найвищої естетичної насолоди, то знову моральної і фізичної відрази. Подив і покору перед загадкою ріжнобарвного життя включно до його низьких та брутальних моментів. Інтензивне, безболісне щастя в абстрактних сферах гостро шліфованого, як бриліянт, інтелекту. Дитячу радість, де автор грається словами, як зручний жонглер паличками та мячиками. Глибокий сум дивної порожнечі серця...“

Авторка звертає увагу на проблєми мистецької творчости, на проблєми етичні, естетичні, психольоґічні, суспільні і фільософічні, що їх Джойс порушив у своїм творі і освітлює їх згідно зі своїм розумінням. Незвичайно тонко ставиться до порушених сексуальних і еротичних тем, які в творі Джойса відгривають визначну ролю. Великою цінністю цієї книжки є ті асоціяції, що зродилися в авторки при читанні твору Джойса і з якими вона ділиться з читачами. Розглядаючи проблєми модерного мистецтва порівнює авторка Джойса з Архипенком і Прустом, знову-ж проблєми любови рідного краю навівають їй згадку про Франка, що „не любив свого рідного народу з великої любови“. Здається, начеб Джойс відкрив авторці правду, що „любов не все існує тільки там, де її називають по імені“, і що „зимна“ пристрасть, ведена безжалісним розумом куди трівкіша, мужніша і доцільніша, ніж примітивні вибухи почувань.“

Подивляємо і заздримо авторці її завзяття, простудіювати цю книжку на 735 сторін в ориґіналі. Як відмічує Ґоль, про мову книжки Джойса кажуть анґлійські критики, що це анґлійщина з 2000 року. Джойс опанував всі діялекти анґлійської мови, словесні форми з найраншого середновіччя та сполучив їх із наймодернішою анґлійщиною ґазет і кінотеатрів. Авторка відважно пробилась крізь нетрі цієї мови і стилю і дала нам твір, що є поважним вкладом в нашу критичну літературу.

Ольга Олександра Дучимінська: Наталія Кобринська, як феміністка. Коломия 1934. ст. 30+III.

О. О. Дучимінська змальовує на тлі тодішніх відносин життя Н. Кобринської, ґенезу її зацікавлень суспільним і жіночим рухом, її тверду працю і енерґію у боротьбі з ріжними перепонами. Авторка підчеркує, що Кобринська вийшла у своїм прямуванні від соціялістичних ідей, а на національний шлях звернули її Драгоманів і Франко — які вважали національну проблєму частинною суспільної.

Книжечка написана цікаво, тимбільше, що авторка знає багато фактів безпосередньо від Кобринської, з якою жила в тісній дружбі.

Разять епітети, які призбирала авторка надто щедрою рукою. І Жанна Д'Арк, і Аріядна і Апостол і Піонір і Каменяр і Мойсей. Чи не за багато це на одну особу?

М.

Інж. СТ. ЧИЖОВИЧ.

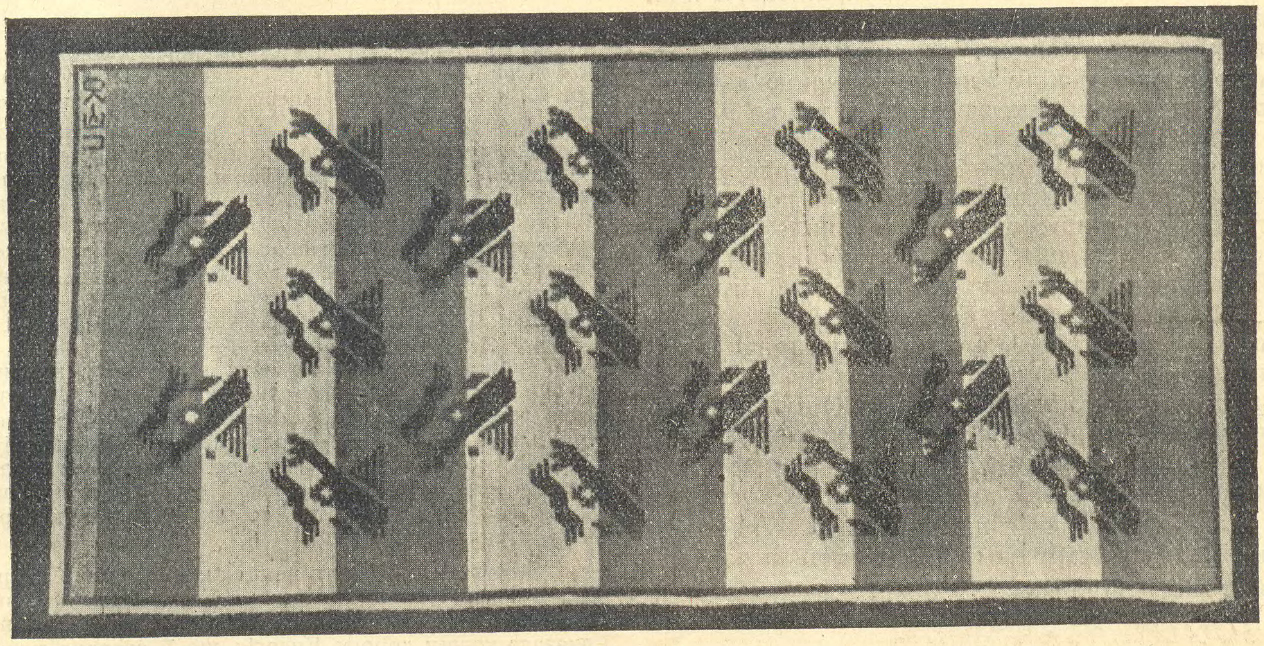
ЛЬОН — КОНОПЛІ — ВОВНА

Під такою назвою відкрито цього року на Східних Торгах у Львові окремий павільон, якого завданням було виказати технічні й мистецькі досягнення в текстильнім виробництві домашнього промислу.

Не треба підчеркувати, що саме та ділянка домашнього промислу для нас українців незвичайно важна. Західно-українські землі здавна були важним продуцентом сирівця вовни, льну і конопель. Впарі з продукцією сирівця розвинулося в нас і домашнє ткацтво, яке в деяких околицях дійшло до високого технічного а то й мистецького рівня та сотворило такі великі виробничі центри як Косівщину (з перерібкою вовни), Рудеччину і Комарянщину з перерібкою льну і конопель.

На стоячу раму-кросна, що заступає ткацький варстат, натягається основу з рівнобіжних коніпних (або вовняних при дорогих килимах) ниток. Під ту основу підкладається природної величини рисунок орнаменту і вовняними нитками відповідної краски ткуть спершу орнамент, а щойно коли взір готовий виповняють тло килима.

Внаслідок того на старовинних українських килимах уток тла йде не рівними, поперечними, а скісними хвилястими рядами. Спосіб ткання є дуже простий: подібно як хворостом переплітається кілки плота, так ниткою утка обводиться основу з одної і другої сторони, збиваючи ткань невеличким ручним гребенем (звідси і назва гребінкової техніки). Цей

Розкішний килим проєкту й виконання О. О. Кульчицьких у Перемишлі. Чорна рама, брудноружеве тло, чорні покидані квіти.

Нажаль — мимо всіх природних даних (власний сирівець і власна ткацька традиція) — домашній ткацький промисл не найшов ще в нас (за виїмком Гуцульщини) свого орґанізаційного центру, який подбав би про доцільне виробництво, про його уліпшення, а головно про орґанізацію збуту. Полотно продуковане нашими ткачами приходило до українського консумента в більшості за посередництвом скупщиків, які часто бувають несовісними спекулянтами. Приходить воно також невідповідно прядене і ткане — а через те ціна його дуже низька. Так нівечиться сирівець і праця нашого селянина, а впарі з тим приходить занепад такої важної галузі нашого домашнього промислу. На мою думку ця ділянка повинна знайти свою розвязку в створенні ткацького кооперативного центру побудованого на засаді подомного виробництва.

Друга ділянка нашого ткацького промислу — мистецька, що виявляється головно в килимкарстві, принесла на цьогорічних торгах ще більше несподіванок. Перший раз у великій кількості появилися копії історичних українських килимів, виконаних старинною „гребінковою" технікою.

Перед нами ожив у своїй повній красоті старовинний український килим. Взори полтавські вибиваються на перше місце. Незвичайно стилізований ростинний орнамент, тонке розуміння і відчуття сполуки красок, незрівнана гармонія в переливах основної краски тла, оживає на ново. І хоч ці знамениті копії виконують українські дівчата, то провідню працю ведуть не українці, а поляки. І насувається знову питання, чи і в мистецькому промислі дамо себе випередити?

Адже техніка українських килимів незвичайно проста. Примітивний спосіб ткання дає можливість досягти вищих мистецьких вальорів в килимі тому, бо в дійсності це не ткання, а писання чи малювання вовною на нитках основи.

Очевидно, що техніка сама не вистачає. До виконання мистецького килима треба ще доброго орнаменту, уміння володіти площею і простором — а найголовніше відповідного добору красок. Старинні українські килими дійшли до верху мистецького вислову головно завдяки знаменитим барвам, які діставали з рослинних екстрактів. З появою анілінових барв вже трудно дібрати тонких і гарних тонів ріжних красок, — а тому образ килима виходить здебільшого яркий, гострий у кольориті, затрачується гармонійний перелив тонів — (так характеристичний в старовинному килимі) — а з ним і мистецький його образ.

Та хоч крашення вовни ростинними барвами прийнялося широко серед наших продуцентів килимів (головно Гуцульське Мистецтво і артистки О. О. Кульчицькі), то техніка гребінкова не найшла приклонників серед них. Одинокі п. Кульчицькі стали пробувати цеї техніки, але й вони понехали її, переходячи до ткацької варстатової продукції. Через занедбання цієї техніки не прийшло в нас ще до відродження українського килима в його повній мистецькій красі.

Тому слід сподіватися, що цю прогалину ми направимо скоро. В найближчому часі вже появляться не лише копії історичних українських килимів, виконувані неукраїнцями, — але нові килими, що будуть висловом нових напрямків нашого мистецького промислу.

Ми мусимо дігнати і перегнати.

(Докінчення зі ст. 5)

ла, вона така пещена, це остало для мене тайною.

Коли опісля замешкала я в діда в святім Юрі, Білка мала доволі простору вганяти по городі за птахами, а на церкві (тоді був ремонт і стояло руштовання) гризтися з куницями. Бувало і переспиться там з робітниками, бо попри свою аристократичну вдачу любила популяризуватися.

Останній раз бачилися ми в памятну ніч з 16. на 17. лютого 1915 року, коли до камениці Товариства ім. Шевченка при вул. Чарнецького, де я тоді мешкала, наглинула у саму північ московська ревізія. Мене переслухував ротмистр Лазовський, українець, а полковник Лукіянов сердився і викидав мої речі й папері з куфрів і шуфляд, грозячи усім мазепинцям гаком, та обсипуючи мене й цілу Україну поганою лайкою. Білка ходила по комнатах, зачудована такою пізною візитою великого, недоброго пана. Аж ось побачила в передпокою величезні кальоші пана полковника. Мабуть взяла їх за коритце, яке було для неї призначене в кухні, бо не надумуючись, наповнила їх по береги. І коли пан полковник відходив і з криком: „Арестовать!" всадив чобіт у кальош, бризнуло йому в само лице і спинило дальшу лайку на українців-зрадників. Я мала сатисфакцію і, провіривши справу з нашою Клімкою щодо участи Білки в тому інциденті, погладила її сердешно по шовковому волосі. Востаннє — бо за годину вийшла я з ротмистром Лазовським і його прапорщиком, щоби повернути домів щойно за пять років.

Та Білки не застала я вже в живих. Перестудилася — казали — в остру зиму й переставилася.

Хай в мирі спочиває...

ПОДЯКА.

Оцим почуваюся до обовязку зложити подяку Товариству взаїмних обезпечень на життя „КАРПАТІЯ" у Львові за скоре й без зайвих труднощів виплачення повної обезпеченої суми по мойому бл. п. мужі Теодорі Гоза, проф. ґімн. в Перемишлі.

Скоре й акуратне виплачення обезпечення уповажнює мене поручити це одиноке українське Товариство обезпечень на життя „КАРПАТІЯ" найширшим кругам української суспільности.

Ярослава Гозова.

СТ. ГАВРИСЕВИЧ.

КОСМЕТИЧНИЙ ПОРАДНИК.

Від Редакції. Нам удалося придбати для косметичного порадника співпрацю п. Стефанії Гаврисевич, власниці косметичного сальону „Distinction". Як косметичка із широкою практикою, зможе вона порадити читачкам в неодному трудному випадку.

Передплатниці з Тернополя.

Товста шкіра потребує окремого плекання. Крем на товсту шкіру, це доливання оливи до огню. Моя рада така: Відтовщення шкіри діланням високої температури, парівка, горячі оклади 2—3 рази денно, вживати саліцилевого мила. Якщо є стан лойотоковий, треба лікувати. Опісля поширені пори стягнути. Для цього теперішня косметика примінює actringent (стягаюча вода), або оцти „Vinaigre de fleures fraiches".

Таким оцтом рівнож змивати лице 2—3 рази денно, але все по парівці. Якщо лице буде вже відтовщене, можна вживати лянолінового крему, або віджививного молочка.

Наше письмо.

Наш ґрафольоґічний кутик під проводом **Галини** знайшов живий відгук у кругах читачок. Частину відповідей мусіли ми через недостачу місця відложити до чергового числа.

Ще раз пригадуємо, що зразок письма повинен бути писаний чорнилом, найрадше, ціла сторінка вирвана з листа або зшитка. Одначе не радимо писати її спеціяльно для ґрафольоґічного розсліду. Письмо повинно бути невимушене, несвідоме того, що його будуть розсліджувати. Тому найкраще вишукати якогось недавного листа або вирвати лист зі свого дневника. До цього треба подати пол, вік і звання авторки чи автора письма. Та долучити 50 сот. поштовими значками. Очевидно, й подати гасло, під яким маємо відповідь помістити.

Тернопільська. — Головна риса — це незвичайна вражливість. Багато безпосередности і щирости. Разом із тим певна нетолеранція у поведінці з людьми. Все разом складається на те, що авторка нераз „має зі собою клопіт". Є щось у письмі, що можна би назвати розмахом. Якби авторка зуміла держати себе міцніше в руках і при цьому більш означено спрямувала свої стремління, то при її амбіції цей розмах мав би практичне значіння.

Зажурена. — Життя не щадило авторки. Оскільки можна говорити про зовнішні причини невдач — то тут вони наглядні. Не було в авторки людини, яка взяла би її лагідно за руку і вказала кращу дорогу. Енерґія, що її авторка зужитковує на зовсім дрібні й побічні речі — заслуговувалаб на краще застосування. Думка „що люди скажуть" паралізує неодин корисний для неї почин. Можна хіба радити авторці менше робити собі зі світа, а більше вірити в себе й свої сили.

„Орхідея ч. 1". Добрі життєві засади. В першій мірі це осторожність, що здержує авторку від фатальних потягнень. Потім певна практичність у пониманні життєвих вимог. У своїй фаховій праці буде добрим „постом" не тільки завдяки своїй справності, але ще більше завдяки практичній систематиці.

У відношенні до людей багато тепла й зрозуміння. Нелегко вивпровадити її з рівноваги.

„Орхідея ч. 2." Сильне нервове потрясення, можливо часове, що дуже відбилося на всій істоті авторки. Брак властивої цілі в житті. Годі докладно означити з чим саме бореться авторка й на що витрачує багато енерґії: чи це хвороба, чи погані обставини, чи важке пережиття. Для докладної характеристики цього письма добре булоб познайомитися з почерком авторки зперед кількох літ.

„Ідалія". Було в житті авторки багато переживань, що немало її загартували. З природи жіноча й субтельна, проте на перший погляд робить суворе й неприступне враження. Правдиве своє обличчя вона покаже тільки тому, хто добре пізнає її. Не брак у авторки фантазії а то й гумору. Побіч досить справного інтелекту — наглядні господарські здібності.

Зайдіть до нас

Давний звичай „візит" у людей того самого „товариства" змінився настільки, що той церемоніял зредуковано на яких 50 процент і щодо скількости і щодо строгости. Обовязок спрошувати всіх людей, що нас колинебудь запросили, до себе на приняття, вже перевівся. Без сумніву головна причина тієї зміни в крізі, себто в малих хатах та малих виправах молодих господинь. Бо ледви чи теперішні молодята дістають у приданім срібні застави на 24 або й 12 осіб, чи кілька сервісів. Другою причиною є розвинене по війні каварняне життя, де знайомі стрічаються без зобовязань. І круг наших знайомих обмежився. Сходимося лише з людьми, які нам вдачею і способом життя відповідають. І це підхід товариський найздоровіший, бо природний.

Припис на добрий настрій гостини є дібране товариство, получене гостинністю господарів. Що це таке дібране товариство? Таке, що має все тему до балачки і не накидає своїх думок з нахабністю другим. А гостинні господарі такі, що не видвигають при гостях дражливих тем домашнього характеру та вмілим кермуванням розмов зуміють удержати погідний настрій.

В цьому вся штука. Бо часто розуміють гостинність, як паковання в гостей їжі й напитків за цілий час гостини. Господиня журиться, що гостям не смакує, припрошує наїджених уже по вуха і цілу свою енергію витрачає на кулінарну частину гостини. Без сумніву, що й кулінарного боку не треба занедбувати, але загально приняту в нас „принуку" треба рішуче змодернізувати. Гість мусить бути свобідний і під оглядом балачки й їжі, щоби почував себе в чужій хаті добре.

Запрошуючи на гостину, треба також точно подати її характер. Коли просимо на чай між 5—7, то даємо дійсно чай із зимною закускою й ласощами, а не вечеру о год. 8-їй. Бо тоді може стрінути нас така невдача, що до нашої вечері на десять осіб, засяде лише пять. Прочі гості відійдуть, бо мали умовлений вечір і прийшли до нас дійсно тільки на чай. Також не можна просити гостей на скромну вечеру, а заскочити їх пишним приняттям і цілою хмарою запрошених, на те щоби вони цілий вечір поправляли свій мягкий комірець або оглядали свої спортові черевики.

Але відповідальність за милий вечір несуть також запрошені гості. Мабуть нема більшої прикрості для амбітних господарів, як спізнення. Наприклад гість, запрошений на пополудневий чай зявляється о 7-мій год. і впроваджує в клопіт господиню, неприготовану з вечерою. А вже найгірші ті гості, що обіцяють і не прийдуть. Часом є дійсно якась правдива причина, але часто обіцяють, бо так випадає і наражують гостину на те, що при столі пусто.

Засадничо знаємо, що приняття не залежить від пишноти, а від милої атмосфери. Ми нарід гостинний і вміємо прийняти наших добрих знайомих. Але не завадить додати до наших засад ще правила західноевропейської точности та товариської культури.

І. Б.

ДОМАШНІ БАКАЛІЇ

Це є начинювані сливки й грушки. Цього року, як знаємо, сади зародили добре, тож овочі дешеві. Продавати за безцін шкода. Краще зладити з них солодощі, які нам зимою добре придадуться. До цього годяться яблука всіх відмін (хіба що дуже соковитні), із грушок ті, що їх уживаємо на компоти (берґамотки) і сливки-угорки.

Тісто з яблук це яблочна маса так висмажена, що можна її краяти ножем. Найкраще тісто з таких яблук, що з них зроблено ґалярету й відціджено сок. Але не сміє їх бути за багато (3—6 кґ.). Яблука мішаємо на яблочну масу; половину печемо, а половину варимо. Для смаку додаємо до тіста, пять мінут перед кінцем, смаженої помаранчевої шкірки, покраяної в паски, волоських оріхів, спарених кілька разів, щоби добре зняти шкірку, обсушених і покраяних у паски. Дешевші додатки це цинамон, гвоздики, мушкатовий квіт, добре потовчений і пересіяний. Цукру даємо 15—20 дека на один кґ. маси; цю пропорцію можна зменшити й довше варити, або збільшити. Залежить від того, як хто любить.

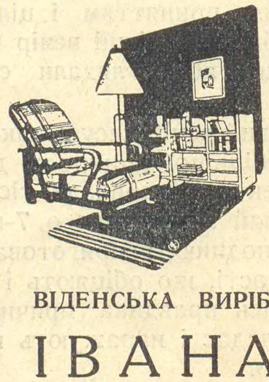
Тісто з яблук.

Вибрати 3 кґ. неперезрілих яблук, обмити, зложити на блясі, виложеній перґаміновим папером. На селі можна вистелити соломою, щоби овочі не почорніли. Спекти їх і перетерти через сито. Других 3 кґ. обмити рівнож, покроїти на частинки, залляти водою так, щоби їх накрила, зварити й вилляти на стирку. Коли скапає, перетерти. Зі соку зварити ґаляретку (беручи на 1 л. соку 40—50 дека цукру) і варити аж випарує 1/3—1/2 змісту. Потім пробувати: вилляти каплю на тарілку, коли за хвилю зітнеться, вливати зараз гарячу ґаляретку до слоїків.

Тепер перемішати обі яблочні маси і варити в кітлі від повил, мішаючи весь час лопаткою чи кописткою, аж поки не згусне. Це триває, залежно від вогню 1—1 1/2 год. Цукор додаємо яких 20 хвилин перед кінцем. Тоді треба добре мішати на споді й відсувати що хвильки з вогню, щоби тісто не пригоріло. Потім всипати додатки й варити ще пять мінут. Коли тісто таке густе, що не ллється з копистки, виложити ним (ще горячим), вузку бляшану форму до висоти 5—8 цм. Приплескати міцно, щоби в тісті не було воздушних дір. Винести на зимне місце. Коли застигне, перевернути й вийняти тісто; зложити на дощці й висушити в літній печі. Якщо тісто за мягке, треба його ще раз переварити.

На тісто годяться падалиці, але лише здорові, не надгнилі.

Готове тісто завиваємо в перґаміновий папір і переховуємо в сухому місці. Тісто може стояти довго, нераз і два роки. Коли би показалася на його поверхні плісньь, обмити, висушити, помазати зверху розчином бензоесу, ще раз висушити й запакувати.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Орися Щербанович, Оршівці. Опис народньої ноші ми одержали. На жаль прийшов запізно до буковинського числа. Але пригодиться нам іншим разом. Світлини звернемо вам по використанні. Вони будуть неушкоджені.

Ганна Чикаленко, Німеччина. Щиро дякуємо за часописи. Дуже цікаві.

Катря Долинюк, Букурешти. Чи одержали нашого листа? Чекаємо на відповідь.

ЛИСТУВАННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ.

Д. Е. Яндова, Едмонтон. Передплату одержали. Заплачено до кінця вересня 1934.

Ярослава Білоусова, Перемишль. В липні виходить подвійне (7—8) число „Нової Хати“. Тому ви не одержали числа за серпень.

ДОМАШНІЙ ОДЯГ

Переглядаючи заграничні журнали мод завважуємо, що піджама, яку недавно тому допустили навіть до сальону, при гостях, повернула знову до границь свого давнішого призначення, а саме до ранішнього вбрання, зглядно до характеру білля. На її місце прийшов пенюар, що переложений на наші обставини можна назвати домашньою суконкою. Щоби наша хата мала викінчений стиль, мусимо знайти у нашому буджеті місце на домашній стрій. Кожна з нас мусить бути приготована на те, що часто зайде у хату і непрошений гість і неприємно мати на собі шляфрок, коли задзвонить входовий дзвінок. Домашня суконка може бути відповідно до спромоги з всілякого роду матеріялу. Найважнішою її прикметою повинна бути жіноча лінія крою. Значить хоч не з дорогого шовку чи мереживна, але має робити враження мягкої драпері, уложеної до стану. Не треба собі уявляти сейчас чогось дуже імпозантного і невигідного. Уложені боком скісно складки зіпняті кокардою, чи комір закинений у формі накидки зовсім добре викличуть бажане враження. Домашня суконка призначена до привитання гостей, має своїм кроєм і довжиною нагадувати вечірну сукню а ріжниться від неї викроєм коло шиї, но й очевидно матеріялом. Спробуймо раз убрати таку суконку з грубого шовку до прання або вельвету і побачимо як зовсім інакше будемо почуватися. Наші рухи мимоволі пристосовляться до мягких складок, стануть мягкші і заокруглені. Не будемо почуватися при гарній новій сукні нашої гості як попелюшка а противно, при милій хатній обстановці заблистимо всіми принадами жіночости.

Орися.

ВАЛЕРІЯ О' КОННОР-ВІЛІНСЬКА.

СТАРИЦЬКІ Й ЛИСЕНКИ

9)

І от перша вистава: „Назар Стодоля".

У театрі повно. Михайло Петрович і Микола Віталькович ходять у святковому піднесенні. Вони то між публикою, то за кулісами. Хор співатиме колядку з „Різдвяної Ночі". Театр має незвичайний вигляд якогось урочистого свята. В бенуарі, в льожі Старицьких, діти в українських убраннях, поруч льожа О'Коннорів, Лисенків, Магденки, Антоновичі, Кониські... Скрізь повно. Всі напружено чекають початку, схвильовані, зацікавлені. На „ґальорці" миготять стьожки на вишиваних сорочках. Там студенство і жіноча молодь. Гудуть, як рій.

Почалося.

Перед очима козацькі часи; світлиця стародавнього полковника; червоні жупани, шаблі...

У пригнічених московським духом українців тьохнуло серце радісним почуттям. Ось воно наше стародавне, рідне. Воскресло тут на сцені і зявилося так, як би й не вмирало.

За лаштунками роздалася різдвяна колядка, а в світлицю розгонисто ввійшов Назар, а за ним Гнат.

— Добрий вечір! Помагай Біг на все добре!

Кропивницький! Невже це той важкуватий, немолодий Марко Лукич, що сьогодні обідав у Старицьких? Не дуже балакучий, з похилою в роздумі головою. Тут він стрункий, гарячий, як вогонь. А голос! Немає краси над той голос. Багато було і буде гарних голосів на сцені, але такого голосу, що мав Кропивницький, уже мабуть не почують прийдешні глядачі. Він зачарував ним увесь театр. Кожне жіноче серце відчуло й умліло від тих глибоких, ніжних і могутніх тонів. Як він промовляв до Галі в лісі, посадивши її на свою керею і всунувши її ніжки в свою шапку! Не можна було не захопитися, не закохатися в той голос.

У другій дії, на вечерницях, царював Гнат — Микола Садовський, своєю ставною постаттю, красою орла-козака. У цього головна сила був рух, постава, жест. Виразні і своєрідні. Він міг би, не говорячи, виконати свою ролю.

Стеха (пані Крамаренко) і Гнат пішли танцювати. Стеха пливла, майже не ворухаючись, а Гнат, заклавши руку за спину, вибивав перед нею, повертаючи ногу з передка на закаблук, присідаючи і виростаючи на весь зріст, красуючись гнучкою постаттю, гордим поглядом. Що не постава, то картина.

Микола Віталькович стояв у своїй льожі і тихо скрикував: „Ах, чудово, ах, краса!"

Коли востаннє впала завіса після третьої дії, публика не наважувалась розходитись. Їй шкода було покидати театр, ці пережиті враження.

* * *

Старицькі, Лисенки, багато українських громадян і всі артисти лишилися після вистави на вечерю в фоає, де їх вітало громадянство. Було весело. Оповідали театральні пригоди, укладали пляни на майбутнє, набирали молодь до хору. Кропивницький наспівував свої куплєти; Садовський, оточений студентами, танцював козачка по парубоцьки, жіноцтво тулилося до Софії Віталівни, яка приваблювала всіх своєю веселою ласкавістю.

Додому вернулися перед досвітком.

XXII.

Другого дня Маня, Лора й Людя призналися одна одній, що вони закохані в Кропивницького.

То було таки справжнє перше закохання, хоч і висміювали їх усі, що їхній обранець товстий, опецькуватий, похожий на гарбуза. Сестра Оля приспівувала Лорі: „Ходить гарбуз по городу", але закохання трималося непохитно, як мабуть ніколи потім.

Про Лору дідуньо склав анекдот:

В їхній родині за обідом іде розмова про ідеали. Раптом батько звертається до Лори:

— А у тебе, Лора, є ідеал в житті?

— Є, — впевнено одповідає Лора.

— Який же? — зацікавлено питають батько й мати.

— Кропивницький.

Всі навкруги сміються, а Лора недосяжна.

Кропивницький часто бував у Старицьких, і дівчатка могли насолоджуватись його товариством. За якийсь час сталося таке, що Кропивницький посватав Маню. Їй було тоді шіснадцять років. І вона і батьки відмовили. Але Людя й Лора, почувши про те, благали її навколішках, вийти за Кропивницького, коли не для себе, то для них, щоб їм бути ближче до свого обранця.

Почалася гарячкова орґанізація української трупи і виявилося, що десь невідомо і несвідомо таїлися великі таланти, що окрасилиб собою світові театри.

По повороті до Київа, з кожною новою виставою зявлялася перед глядачами якась нова блискуча артистична сила. Театр набирав несподіваного зросту дійсно високого мистецтва.

А Андрій Віталькович Лисенко тимчасом росказував скрізь, як набирається українська трупа: „При-

їхали до одного міста, накинули оком на відповідну молодицю, вхопили її й повезли геть від чоловіка; у другому — придатний добродій на коміка, — умовили його й він покинув сімю та й потягся за театром".

Михайло Петрович Старицький увесь час дбав про репертуар. Дуже був він ще нескладний той репертуар і тих добрих стародавніх пес було надто мало, щоб задовольнити бодай один театральний сезон. Крім того, хотілося йому винести на сцену нові образи, нові почування, що далеко відсунулися вже від часів Котляревського.

Він спалахнув творчістю, і його Муза все довше бачила його зранку в наймилішому їй образі.

Михайло Петрович почав писати нові песи, а разом з тим уважно розшукував, що вже написане. Було дещо, але непридатне до вистави через цілковиту несценічність. Треба було дати змогу тим творам зявитись на естраді. На це у нього був великий хист. Зпід його руки все те кволе, безбарвне, нецікаве, оживало, ставало яскравим і дотепним.

XXIV.

Коли Старицький узяв участь у ділі, вся справа пішла певним рухом.

Увечорі вітальня Старицьких обсаджена головним чином театральними діячами на втіху Мані, Лори і Людї, що дуже захоплені були театром.

Ось нова особа: на софі поруч із Софією Віталієвною сидить молода пані, тихенько, струнко, у скромній чорній суконці, з вузенькою червоною стьожкою на темному волоссі. То Заньковецька.

Садовський поглядає на неї розчулено і росказує всім, що молода артистка має великий талант і милий голос і якби не така полохлива на сцені, то далаб далеко більше того, що виявляє. Марія Константинівна тільки всміхається, сидячи нерухомо на софі.

Він привіз її з Єлисавету, а стрінув у Бендерах в 1880 р., коли вона приїхала до свого чоловіка (Хлистова), що служив у кріпосній артилерії, а він, Садовський, стояв там теж із полком. З його ініціятиви влаштовано аматорську виставу: „Москаля Чарівника", де пані Хлистова грала Тетяну, а Садовський — москаля. Вже під час тієї вистави укладали собі мрії, що вона піде на сцену. Але Хлистова перевели в Свеаборг, і тим мовби то мрії розвіялися. Проте, звязок підтримували і скінчилося тим, що закликана листом Садовського, пані Хлистова приїхала в 1882 р. з Фінляндії до Єлисавету, де й вступила в трупу. Їй було тоді 28 років. Порадившись із Садовським, вона взяла собі сценічне прізвище Заньковецька від Заньок, маєтку її батька Адасовського.

Почалась розмова про театр, про песи, про окремі яви. Михайло Петрович сів за піяніно і став награвати деякі уривки пісень, танків. Марія Константинівна встала з свого місця і підійшла ближче. Він заграв із Чорноморців: „І з дому йду — товченики, й додому йду — товченики"... Заньковецька підвела виразним рухом голову, притулила до грудей руку і заспівала. Враз злетіла її нерішучість. Вона зробила сміховинний влучний жест і розсмішила всіх.

— О! — вигукнув Михайло Петрович, — це буде Цвіркунка!

XXV.

За кілька день мала виступити вона уперше у водевілі „Кум мірошник".

В театрі Бергоніє, як завжди, на українських виставах, було повно глядачів. Водевіль ішов на кінці.

Звилася завіса. На сцені молодиця в такому убранні, який одягають панночки, коли прибираються по-українському, хоча і в доброму національному тоні чернигівського зразку. Синя спідниця спеціяльного краму з габою*) і великими затканими зірками, складена в закладки, але надто довга; червона попередниця з товстої вовни також перетканa гарним везерунком; рясно вишита сорочка, надіта без корсетки і широкий італійський пояс завязаний набік; на шиї багато намиста. То було вбрання її сестри: свого Заньковецька ще не мала.

Трималася вона на сцені, як аматорка. Говорячи до себе, ходила перед рампою й поглядала на публику. Вимовляла з чернигівським акцентом: „Так я тебе полюбила"... і при тім стуляла перед грудями руки. Співала дуже мило, а танцювать ще добре не вміла.

Розходячись з театру, поділялися враженням, і воно не переходило за звичайну межу.

— Але є в ній щось особливо миле! — сказав Михайло Петрович.

XXVI.

Український театр перенісся з Києва до інших міст. Життя українського суспільства пішло своїм звичайним ходом. Знову взялися до постійної праці над українським словником, що складали гуртом при участи Антоновича, Житецького, Лисенка, Старицького, Ольги Петрівни Косач та інших.

У кабінеті Михайла Петровича сиділо почесне товариство. Біля столу Ольга Петрівна Косач з гаптом у руках, поруч із нею Михайло Петрович, записуючи признані слова, і навкруги по кімнаті інші співробітники.

Стали на слові: не знаходять, не погоджуються.

— Алеж на селі якось кажуть на те, — завважує Михайло Петрович. — Людя, піди на кухню, поклич сюди Мотрю.

Прийшла Мотря, чи Мотрона, як звикли називати її, яка вже з десяток років перебуває від часу до часу у Старицьких. Вона спинилася на дверях і без жадної ніяковости прилучається до громадської роботи. Сказала відповідне слово, побалакала з того приводу і пішла.

Мотря добре знає свою подільську мову, трохи забарвлену польським намулом, проте багату, цвітисту. Вона, як майже і всі ті, що пожили хоч якийсь час у домі Старицьких, привязалась до їхньої родини, не хотіла служити ніде інде, тільки вряди-годи перебувала на селі. Але бувало, як розсердиться на кого з дітей, то починає ремствувати:

— І чого я сюди пристала! Такі багаті „предложенія" були! Дурна була, не слухала, перевела свої молоді літа і заміж не пішла!

Проте скоро заспокоювалася і знову почувала себе мовби в складі родини.

З помешкання Старицьких словник переходив по черзі до інших. У Миколи Вітальовича Лисенка в тій праці брала участь і дружина його, Ольга Антонівна, яка цікавилася громадським життям.

Так само збиралися у Житецьких, Антоновичів, Косачів, поки пізніше не взявся до тієї праці Б. Грінченко, що вже й закінчив її. (Далі буде.)

---

*) білий турецький матеріял.

До цього числа долучуємо листівку взорів.

Почтову належитість заплачено гуртом.
Należytość pocztową uiszczono ryczałtem.

Видає Кооператива „Українське Народне Мистецтво“.
Редакція і Адміністрація: Львів, Ринок ч. 39., І. пов.

За Редакцію відповідає МАРІЯ ГРОМНИЦЬКА.
З друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.

ЦІНА ЧИСЛА ЗОЛ. 1.50.